

Загурський О. Б.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВИДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО РІШЕННЯ

Відповідно до ст. 110 КПК України, «процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду. Судове рішення приймається у формі ухвали або вироку, які мають відповідати вимогам, передбаченим ст. 369, 371-374 КПК. Рішення слідчого, прокурора приймається у формі постанови. Обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування» [1].

Гладишева О. В. розуміє під «процесуальним рішенням – волевиявлення владного суб'єкта (колегіального або одноособового), яке прийняте у встановленому кримінально-процесуальним законом порядку і відображене у визначеній формі (тобто виражене в письмовій формі, яка володіє сукупністю обов'язкових реквізитів). Ключовими характеристиками виступають: волевиявлення – яке підкреслює владний характер рішення і виражає сутність будь-якого, а не тільки процесуального рішення. Процесуальний характер рішення підкреслюють дві обставини: порядок прийняття, форма вираження» [2, с. 39-40].

Зеленецький В. С. вважає, що «кримінальні процесуальні рішення органів досудового розслідування, прокуратури, слідчого судді, суду – це виражені у встановленій формі індивідуальні правозастосовні акти, в яких компетентні державні органи і посадові особи у відповідному порядку з метою вирішення правових та кримінологічних завдань кримінального судочинства дають відповіді на питання, які виникають під час провадження і виражають владні волевиявлення щодо дій чи бездіяльності, які впливають із встановленого на момент прийняття рішення фактичних обставин провадження та приписів чинного законодавства» [3, с. 20].

Лупінська П. А. зазначає, що «рішення, які завершують провадження по кримінальній справі, – результат усієї попередньої діяльності уповноважених державних органів і посадових осіб. В ході такої діяльності приймаються різні за характером і спрямованістю рішення, які мають на меті забезпечити виконання призначення кримінального судочинства. Серед них є і такі, які суттєво обмежують права та основні свободи людини, в тому числі рішення про взяття підозрюваного, обвинуваченого під варту, і такі, які служать гарантією від незаконних рішень, в тому числі рішення, які пов'язані із здійсненням судового контролю за законністю рішень, що приймаються в досудовому провадженні» [4, с. 2].

Миколенко О. М. робить висновок про те, що «кримінальне процесуальне рішення – це передбачений у встановленій формі правовий акт, в якому орган дізнання, слідчий прокурор, суддя або суд в межах своєї компетенції в передбаченому законом порядку роблять висновки про встановлені фактичні обставини, на основі закону дають відповіді на виникаючі у справі правові питання і висловлюють владне волевиявлення про дії, що впливають із встановлених обставин і приписів закону» [5, с. 411].

Необхідно констатувати, що процесуальні акти кримінального судочинства: є правовою формою діяльності органів суду (*слідчого судді*), прокуратури, дізнання (*оперативних підрозділів*), досудового слідства; носять офіційний характер; мають категоричний імператив і владний припис; породжують виникнення кримінально-процесуальних відносин, їх зміну чи зупинення; повинні бути винесені уповноваженими на це органами правозастосування та посадовими особами, які ведуть кримінальне судочинство (слідчим, начальником слідчого відділу (*керівником органу досудового розслідування*), органом дізнання особою, що провадить дізнання (*оперативними підрозділами*), прокурором, суддею, (*слідчим суддею*) судом), у межах того кола питань, які входять до їх відання; владно викликають певні юридичні наслідки; покликані забезпечити права та законні інтереси суб'єктів кримінального процесу; розраховані на конкретизацію правового регулювання щодо окремого життєвого випадку (факту)

та мають одноразову дію; повинні документально виражати зміст акта у визначеній законом формі; обов'язкові до виконання [6, с. 207] (*курсив наш. О. З.*).

Проте, аналіз кримінального процесуального закону дозволяє зробити і інший висновок, що саме ці форми не вичерпують всіх можливих видів кримінальних процесуальних рішень, які можуть бути прийняті в кримінальному провадженні.

У зв'язку з цим, Н. П. Черняк зауважує, що «повідомлення про підозру – це одне із важливих процесуальних рішень яке приймає прокурор або слідчий за погодженням з прокурором до закінчення розслідування у кримінальному провадженні. В цьому процесуальному рішенні на основі доказів, зібраних у ході проведення досудового розслідування, конкретна особа набуває статусу підозрюваного. Акт повідомлення про підозру має важливе юридичне значення: 1) він служить одним із засобів забезпечення невідворотності відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення; 2) обґрунтована підозра дозволяє призначити таким особам справедливе покарання відповідно до характеру і тяжкості скоєного кримінального правопорушення; 3) акт повідомлення особи про підозру є початковим моментом реалізації функції обвинувачення; 4) акт повідомлення про підозру є початковим моментом забезпечення кримінальної відповідальності особи, винуватої у скоєнні кримінального правопорушення; 5) після повідомлення про підозру процесуальне становище даної особи погіршується (її можна оголосити в розшук, відсторонити від займаної посади)» [7, с. 556].

Таким чином, в залежності від виду кримінального процесуального рішення, застосування кримінальних процесуальних норм реалізується в: 1) постановах слідчого, прокурора; 2) повідомленні про підозру; 3) обвинувальному акті; 4) клопотанні про звільнення особи від кримінально відповідальності; 5) клопотанні про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру б) ухвалах слідчого судді; 7) в ухвалах та вироках суду першої інстанції та апеляційної інстанції; 8) в ухвалах суду касаційної інстанції; 9) в ухвалах Верховного Суду України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. / Офіційний web-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрану. – Час доступу: 01.011.14.
2. Гладышева, О. В. Уголовно-процессуальные решения: проблемы определения [Текст] / О. В. Гладышева // Вестник ОГУ. – 2012. – № 3 (139). – с. 37-40.
3. Зеленецкий, В. С. Теория и практика обоснования решений в уголовном процессе Украины [Текст] / В. С. Зеленецкий, Н. В. Глинская. – Харьков: Страйд, 2006. – 336 с.
4. Лупинская, П.А. Решения в уголовном судопроизводстве: теория, законодательство, практика [Текст] / П. А. Лупинская. – 2-е изд. перераб. и допол. – «Норма: ИНФРА-М», 2010. – 238 с.
5. Миколенко, М.О. Процесуальне рішення як категорія кримінального процесуального права [Текст] / М. О. Миколенко // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 95-річчю з дня народження професора М. В. Салтєвського (м. Одеса, 2 листопада 2012 р.). – Одеса: Фенікс, 2012. – С. 409-411.
6. Красницька, А. В. Процесуальні акти кримінального судочинства: юридична техніка, шляхи вдосконалення [Текст]: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 / Анжела Віталіївна Красницька. – К., 2008. – 232 с.
7. Черняк, Н. П. Процесуальні особливості повідомлення особі про підозру / Н. П. Черняк // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України. – 2013. – № 1. – 555-561.